

Diñe men taýak iýmeliimi?

Category: Kitapcy, Medisina

написано kitapcy | 23 января, 2025

Diñe men taýak iýmeliimi? DIÑE MEN TAÝAK IÝMELIMI?



Saglyga-medisina ykdysady-syýasy taýdan garalmagy üçin elimden geleni ederin...

Soragsyz-sowalsyz her depäňden diräp durulanyň gürrüňsiz dogry hasaplanýan saglyk ulgamy garaýşyny elekdən geçirmegi dowam etjekdigim hak...

Mus-musuň mustapasy:

Häkimiýeti götergileýän pöwhe öwgüden başga “Erdoğan mediýasy” näme iş edýärkä? Maňa şo gyzykly.

Dillerinden “millilik” düşenok. Gowy zat...

Galamlary üznüksiz diýen ýaly “watansöýüjilik” barada ýazýar. Ajap...

Ýeri, iş etmeli bolanda? Gury sözden palaw bişenok gerek?

Soňky döwürde zol-zol nygtalýan «doly garaşsyz Türkiýe» üçin näme edýärler?

Näme diýjek bolýanymy bolup geçen bir wakanyň üstünden gürrüň bereýin:

Saglygy goraýyş ministrliğinde sözüň doly manysynda «goduklama» bolup geçýär. Ýolbaşçy düzüminde işläp ýörenleriň birnäçesi wezipesinden boşadylýar, birnäçesi öz islegi bilen işden gidýärler.

Nämeler bolup geçýär?

Häkimiýetiň mediýasy näme üçin dymýar? Öwüp dillerinden düşmeýän ministr Fahretdin Kojadan «goduklamanyň» sebäpleri näme üçin soralanok?

Onsoňam... COVID 19 boýunça statistiki maglumatlary mälim etmäge gaty höwesek ministr Koja neçüýn dymýarka?

Iň gowusy meseläni başyndan gürrüň bereýin:

Korona bilen birlikde durmuşymyza «anyklaýjy abzal» (tanı kıtı / диагностический набор) garalaşdy, ol wirusy baş minutda orta çykarýar.

Pandemiýa döwründe anyklaýjy abzallara zerurlyk duýlup başlansoň ýerli şereketlerimiz ýeňlerini çyzgap işe girişdi. Ýeri gelende aýtsak, COVID 19 milli derman öndüriji şereketlerimizi güýçlendirmek üçin gowy mümkinçilikleri-de döredip bilerdi.

Eýse...

Bu boýunça nämeler bolup geçýär, bilýäniňiz barmy?

Ýokdugyna kepil geçip biljek.

Diňe... Saglygy goraýyş ministrliginde yzly-yzyna wezipeden boşadylmalary we öz islegi bilen işden gitmeleri bilýäris. Muny diňe «SÖZCÜ» we «Cumhuriyet» ýaly maksady diňe žurnalistik etmek bolan habar beriş serişdelerinden tanyş bolup bilýäris.

Hawa, hawa, nämeleriň bolup geçýänini ýazaýyn:

■ HEMMELER DYMÝAR

«Bioeksen» («Biogurşaw»)...

Stambul Tehniki uniwersitetiniň «Arı Teknokent» şereketi.

2014-nji ýyldan bäri «32 Ar-Ge» taslamasy netijesinde 162 sany dürli hili molekulýar biotehnologiki önümi orta çykardy. Meselem... Türkiýede ilkinji bolup, ýerli ilkinji robotlaşdyrylan molekulýar analiz enjamlaryny kämilleşdirdi we ony öndürmäge girişdi...

Hawa, Saglygy goraýyş ministrligi bilen birlikde ýerli anyklaýyş abzalyňy öndürmegiň meýilnamasynyň üstünde işledi. Şeýle-de, «Bioeksen» bilen bile şol ýyl 2014-nji ýylda medisina tehnologiýasyny taýýarlamagyň üstünde işlemek üçin Saglygy goraýyş ministrliginiň binýadynda Türkiýäniň Saglyk institutlarynyň uprawleniýesi (TÜSEB) guruldy.

Ine...

Ýerli anyklaýjy abzaly «Bioeksen» bilen birlikde kämilleşdiren

TÜSEB-iň başlygy Adil Mardinogly we uprawleniýanyň baş sekretary Hasan Türkez öňňin öz islegleri bilen işden gitdiler!

Näme üçin? Hemmeler agzyna suw alan ýaly dymýar...

Meseläniň geň ýeri, testleri oňaýlan Mikrobiologiýa laboratoriyalary we biologik önümler bölüminiň başlygy professor Selçuk Kylyç hem garaşylmadyk ýagdaýda öňňin wezipesinden boşadyldy.

Bulam hemmesi däl. Saglygy goraýyş ministrliginiň binýadyndaky «Halkara Saglyk hyzmatlary» (Uluslararası Sağlık Hizmetleri AŞ / USHAŞ) şereketiniň adminstrasiýasynyň başlygy Jewat Şengül-de bir aý mundan öň islegi bilen işden gidipdi. USHAŞ test abzallaryny ministrlige alyp beren şereket...

Ýene hemmesi däl. Saglygy goraýyş ministrligi Türkiýäniň Derman senagaty we medisina abzallary boýunça guramasynyň (TİTCK) başlygy Hakky Gürses hem geçen hepde wezipesinden el çekdi...

Saglygy goraýyş ministrligi bilen işleşýän şereketlerde nämeler bolup geçýär?

Bularyň ählisiniň ýyllyk girdejisi 29.7 milliard dollara barabar dünýäniň iň uly lukmançylyk enjamlaryny öndürýän «Medtronic» amerikan şereketi bilen näme baglanyşygy bolup biler?

■ BAZARA SALANOKLAR

«Gara gapyrjak» kitabyňa garşy beslenen duşmançylygyň sebäbini bilýäris. Saglyk-medisinanyň eldegrilmesiz bolmagyny isleýärler.

Mysal üçin isleýärler: amerikanlaryň «Medtronic» şereketi her ýyl Türkiýä 3-4 milliard lira barabar serişde satsyn we bu boýunça hiç jyňkyny çykarmasyn, muny ýagşydan-ýamandan seljermesin!

Her kesiň kisesi dolsun, döwletiň gaznasy boşap galsyn...

ABŞ-nyň «Medtronic» şereketi Türkiýe ýaly ýurtlaryň üstünden gazanýan pullary bilen diňe 2010-2019-njy ýyllarda otuz alty şereketi satyn alsyn, monopoliýalaşmaga çalyşsyn!

Ýagny... Seniň milli anyklaýyş abzalyňy seniň öz bazaryňa saldyrmazlar, gadyrdan?

Gazetlerde-de okaýansyňyz, biziň öndüren her medisina enjamymyzyň hili pes, daşardan eksport edilenler üýtgeşik gowumyş! Näçe ýyllyk ýalan bu! Heý, gelmezmi bu medisina eksplutasiýasynyň soňy...

Kyrk ýyl bäri görüp gelyäris: jübisini galňadanlara iki epilip salam berilýär, ýerli önümçiligi ösdürmegiň tarapdarlarynyň bolsa üstüne atanak çekilýär.

«Gara gapyrjak» (“Kara Kutu”) kitabynda yazypdym:

Medikal serişdeler pudagynyň global söwda dolanşygy (2015-nji ýylyň ahyrlaryndan bäri) 1 trillion 170 milliard dollara barabar. Medisina abzallaryny öndürýän dünýäniň iň uly otuz şereketi global bazaryň 89%-ne eýelik edýär! Iň uly on şereketiň ýedisiniň köki amerikanlara baryp direýär...

Hakyky watansöýüjilik ýerli medisina tehnologiýasyny galkyndyrmak bilen baglanşyklydyr.

Häkimiýetiň alkyşçysyna öwrülen dostjan, gury söz bilen watansöýüji bolunmaýar, ýazsana Saglygy goraýyş ministrliginde nämeleriň bolup geçýänini? Amerikanlaryň «Medtronic» şereketiniň ne pyssy-pyjurlyklary edýändigini?

Diňe men ýazmalymy?

Diňe men «taýak» iýmeli mi?

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 24.07.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW,
Stambul uniwersitetiniň talyby. Medisina